

B

roeder Johannes, een monnik van klooster Claercamp, verdiepte zich intens in het vraagstuk van leven, dood en eeuwigheid. Tijdens een van zijn wandelingen was hij zó in gedachten verzonken dat hij gedesoriënteerd raakte en in een onbekend bos terecht kwam.

Daar klonk het schitterende gefluit van een vogel. Was het een nachtegaal, was het een leeuwerik? Hij stond aan de grond genageld en verloor alle besef van tijd. Op een gegeven moment werd het stil en het leek alsof hij uit een droom ontwaakte. Hij beseftte dat hij direct weer terug naar het klooster moest gaan.

Uiteindelijk lukte het hem om de weg terug te vinden maar toen hij eenmaal bij het klooster was aangekomen, herkende de portier hem niet. Johannes legde uit dat hij al jaren in het klooster woonde en dat hij dagelijks een wandeling maakte. De portier gaf geen krimp en bleef volhouden dat hij hem nog nooit had gezien. De discussie liep hoog op maar zelfs de prior en de monniken die te hulp werden geroepen, wisten van geen broeder Johannes. Pas toen een oude kloosterling zich het verhaal herinnerde dat eeuwen geleden een monnik met de naam Johannes was vertrokken maar nooit was teruggekeerd, klaarden de gezichten op. In de kloosterbibliotheek bleken oude geschriften aanwezig die het verhaal bevestigden.

Johannes werd overmand door een gevoel van vreugde en angst tegelijk. Hij beseftte dat hij op deze dag, waarin de tijd geen rol meer speelde, de eeuwigheid had ondergaan. Net voor hij in elkaar zakte, hoorden de monniken hem fluisteren:

“O tijd, o eeuwigheid, o uur.”

Stichting Klooster Claercamp
Correspondentie:

@dantumadiel.eu

Overige contactgegevens en informatie:
www.kloosterclaercamp.nl

1. Inleiding

Negenhonderd jaar geleden ontstond de orde der cisterciënzers, een sober levende orde van kloosterlingen die zich op ascetische wijze op het hiernamaals voorbereidden en die leefden van het werk van hun eigen handen. De hoge zelfvoorzieningsgraad van de orde verklaarde naast onder meer de kennis van moderne bouwmethoden, de sterke handelsgeest en de grote invloed van de eerste abt, de heilige Bernardus van Clairveaux, het ongekende succes van de orde die zich in korte tijd over grote delen van Europa verspreidde.

De kloosters werden gevestigd in de buurt van water en van gebieden met een woeste, ongerepte natuur. De kloosters vormden een wereld op zichzelf maar ze maakten tegelijkertijd deel van een zich ontwikkelende middeleeuwse economie. Klooster Claercamp was het eerste klooster van de cisterciënzer orde in het gebied van Alkmaar tot Bremen (van West tot Oost-Friesland).

Het enorme complex van gebouwen en bedrijvigheid dat te midden tussen zo'n twintigtal uithoven op ruim twintig hectare in zo'n honderd tot honderdvijftig jaar is ontstaan en in nog kortere tijd is verdwenen, heeft sporen nagelaten die tegenwoordig op het eerste gezicht niet meer zijn te herkennen. Er gaat echter een nieuwe wereld open voor wie zich verdiept in de ontginning van het gebied, de weg- en waterbouw, de naamgeving van Schiermonnikoog, de Schierstins en het Klaarkampstermeer. Wie de brokken puin ziet liggen aan de randen van de vroegere grachten om het voormalige kloosterterrein en wie de betekenis van de tekst op de gedenksteen aldaar goed tot zich laat doordringen, treedt binnen in de wereld van Claercamp, lange tijd het rijkste en grootste klooster van de wijde omgeving.

Geen provincie binnen Nederland is zo gevormd door de kloosters als Fryslân en in geen andere provincie is daar zo weinig van overgebleven. Niet alleen heeft de Beeldenstorm hevig in Fryslân gewoed, ook vielen in 1580 bij overgang naar reformatie, alle kloosters aan de Staten van Friesland. De gebouwen werden vervolgens afgebroken. De grond en de stenen waarvan ze waren gebouwd, werden verkocht.

Zo verging het ook klooster Claercamp bij Rinsumageast dat officieel 'Monasterium Beate Maria de Claro Campo' was geheten. Het klooster werd in 1165 gesticht als eerste cisterciënzer klooster in het noorden van Nederland. Op het hoogtepunt bezat het klooster 2.500 hectare grond en zo'n 80 boerderijen en uithoven. Ook de Schierstins in Feanwâlden en het eiland Schiermonnikoog behoorden tot het klooster. Claercamp stichtte ook nieuwe kloosters: Bloemkamp te Bolsward (1190) en klooster Aduard bij Groningen (1192). Aduard op zijn beurt was in 1228 de grondlegger van het klooster in Ihlow bij Aurich in Oost-Friesland.

Na de afbraak van de gebouwen in de jaren na 1580, werd tussen 1858 en 1941 ook de terp van het klooster afgegraven. De terpaarde werd voor bemestingsdoeleinden verkocht. In de oorlogsjaren kon nog net op tijd door de archeoloog het grondplan van het klooster worden vastgelegd. Op dit moment is van het hele kloostercomplex aan de Klaarkampsterwei tussen Burdaard en Dokkum, afgezien van een herdenkingssteen, weinig meer te zien. In het verleden zijn vele artikelen over het klooster verschenen maar er is nog nooit een boek over het klooster geschreven. In de Schierstins is een expositie van bescheiden omvang ingericht over de geschiedenis van o.a. het klooster Claercamp.

Het terrein van het voormalige klooster dat waarschijnlijk het vroegste bakstenen complex in Nederland is geweest, is in 2009 door minister Plasterk voorgedragen als één van de archeologische rijksmonumenten. Provincie en de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed zijn voornemens om nog in 2010 een onderzoek uit te voeren door het graven van proefsleuven zodat bepaald kan worden in welke staat het middenterrein destijds door [REDACTED] is achtergelaten. De resultaten van het onderzoek zijn medebepalend voor de vraag of het mogelijk/gewenst is om een nieuwe, kleinere terp op te richten waarop de contouren van het grondplan van de kerk weer zichtbaar kunnen worden gemaakt.

Met dit document geven wij inzicht in de ambities van de Stichting Klooster Claercamp om de geschiedenis van dit klooster onder de brede aandacht te brengen. Wij richten onze activiteiten er op om dit stukje Friese cultuurhistorie beter toegankelijk te maken voor de mensen die hier wonen of voor hen die, soms van heinde en verre, hier naartoe willen komen om er kennis van te nemen en zo nog meer te genieten van de prachtige omgeving.

Vertrekpunt van deze aanpak is de realisatie, in nauwe samenwerking met provincie en Fries Museum, van een archeologisch steunpunt in de nabije omgeving van waar ooit het klooster heeft gestaan.

2. De Stichting Klooster Claercamp

Eind 2008 is de Stichting Klooster Claercamp opgericht met het doel om de geschiedenis van het ooit zo toonaangevende Friese klooster met de geestelijke en wereldlijke activiteiten die daar ooit plaatsvonden, in de publieke belangstelling te krijgen. De aandacht van de stichting richt zich daarbij ook op de samenhang van het klooster met regionale historische plekken en op de verbondenheid van het klooster met andere cisterciënzer kloosters in Europa, met name in de Noord- en Oostzeeregio. In april 2009 heeft de stichting haar plannen gepresenteerd in de kerk van Rinsumageast waarbij circa honderd genodigden aanwezig waren. Tijdens deze bijeenkomst is de website van de stichting online gegaan. In september 2009 is voorts een door de stichting gehoste website geopend ten behoeve van het samenwerkingsverband met het Forum van Cisterciënzer Kloosters in de Noord- en Oostzeeregio. Ook zijn al diverse wandelingen, excursies en concerten georganiseerd. Recent is samen met de historische vereniging Aduard een excursie naar Ihlow georganiseerd waar ruim 50 personen aan deelnamen. De belangstelling voor dit soort activiteiten is steeds bijzonder groot.

Het bestuur van de stichting bestaat uit [REDACTED] (voorzitter), [REDACTED] (secretaris) en [REDACTED] (penningmeester). [REDACTED], het vierde lid van het bestuur, [REDACTED] was bezig aan een boek van het klooster dat hij eind 2009 had willen laten verschijnen.

De stichting wordt terzijde gestaan door een kring van belangstellenden en deskundigen. Er vindt ondersteuning plaats op ICT-gebied en vormgeving door [REDACTED] die ook de bestuursvergaderingen bijwoont. Burgemeester A. Aalberts van de gemeente Dantumadiel en [REDACTED] zijn beschermheer van de stichting.

3. Bezinningstoerisme

De activiteiten van de stichting passen binnen het streven van gemeenten en provincie om het bezinningstoerisme in de regio tot ontwikkeling te laten komen. Er wordt aangesloten op tal van initiatieven op het gebied van cultuurhistorische regiomarketing. Vanwege het feit dat de Stichting Klooster Claercamp deel uitmaakt van een internationaal netwerk van stichtingen en

verenigingen die de historie van de cisterciënzer kloosters belichten, is ook de Europese invalshoek interessant. In heel Europa zijn de cisterciënzer kloosters nog aanwezig of is sprake van fraaie ruïnes die veel toeristen trekken. In het gebied van de Noord- en de Oostzee is sprake van een goed functionerend samenwerkingsverband van cisterciënzer kloosterplaatsen waarvoor de Stichting Klooster Claercamp de website verzorgt: het Forum (www.forumcist.eu). Leidende thema's voor het Forum zijn de spiritualiteit van de cisterciënzers en hun prestaties op het gebied als bouwkunde, waterstaatkunde, economie en bestuur. Het Forum wil hier in de diverse Europese landen een brede bekendheid aan geven. De deelnemers stellen zich tot doel het erfgoed van de cisterciënzers levend te houden en aan latere generaties door te geven. Dit geschiedt door internationale samenwerking en informatie- en kennisuitwisseling bij de organisatie van symposia, seminars, tentoonstellingen, projecten en presentaties. Het Forum biedt mogelijkheden voor informatie, uitwisseling en gemeenschappelijke beleving van het cisterciënzer erfgoed.

In Aduard en Ihlow zijn met steun van overheid en subsidieverstrekkers en inspelend op de toegenomen belangstelling voor de historie van de oude kloosters, de afgelopen jaren tal van initiatieven ondernomen. In Aduard wordt het historische centrum van het dorp aan een facelift onderworpen en heeft men geëxperimenteerd met het bakken van kloostermoppen in een veldoven.

In september 2008 is het Nederlands/Duits- talige boek 'Kloosterland/Land der Klöster' verschenen over de kloosters in Friesland, Groningen en Oostfriesland. In het Oostfries Ihlow is in 2009 een nieuw museum geopend waar vroeger de crypte van de kloosterkerk was gesitueerd. De contouren van de kerk zijn weer zichtbaar gemaakt door middel van een hoge stalen constructie. Op het terrein wordt met grote regelmaat archeologisch onderzoek verricht.

Het voormalige kloosterterrein van Claercamp ligt centraal in een gebied waar bezinningstoeristen hun hart kunnen ophalen: de Alexanderkerk van Rinsumageast, de kapellen van Janum en Sybrandahus, de stad Dokkum, het terrein van het voormalige klooster Bloemkamp, het terpenlandschap en Schiermonnikoog als voormalige uithof van Claercamp. Op wat grotere afstand liggen Aduard en Ihlow waarmee Claercamp ooit nauw verbonden was.

4. Onze ambities 2010-2011

De hoofdambitie van de Stichting is om in samenwerking met Provincie Fryslân en Fries Museum een **archeologisch steunpunt** te realiseren waar de geschiedenis van het klooster Claercamp, in de context van de Friese kloostergeschiedenis, op een aantrekkelijke manier kan worden gepresenteerd voor een breed publiek. Dat er in september 2010 door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed archeologisch onderzoek gaat plaatsvinden op het Claercamp-terrein is in die zin een zeer gelukkige omstandigheid die het steunpunt extra wind in de zeilen geeft.

Er hebben besprekingen plaatsgevonden met het bestuur van het nieuwe mfc De Beyer in Rinsumageast over de huisvesting van het steunpunt in het mfc- gebouw. Dit heeft geleid tot de afspraak dat de stichting kan beschikken over de helft van de halfondergrondse ruimte (ca. 100 m²) in het mfc. De ruimte is uitstekend geschikt voor het inrichten van een provinciaal steunpunt voor streekgebonden archeologie en cultuurhistorie. Door het steunpunt te combineren met wisselende (thema-) exposities, werkgroepen, lezingen, educatieve activiteiten, een documentatiecentrum en een klein winkeltje met o.a. boeken en typische kloosterproducten, verkrijgt de Stichting een stevige uitvalsbasis voor haar activiteiten waar

ook vrijwilligers zich voor langere duur aan willen committeren. Voor De Beyer is dit financieel een interessante optie omdat het voor extra barinkomsten zorgt (uitgegaan wordt van ca. 3 á 4.000 bezoekers per jaar). De Stichting kan door het heffen van een toegangsprijs en door verkoop van boeken, e.d. een inkomstenbron aan overhouden waardoor de continuïteit van de activiteiten kan worden gewaarborgd.

Wat de opzet van het steunpunt betreft, zien wij in het kloostermuseum Aduard een interessant voorbeeld. Hoewel wij niet de beschikking hebben over een authentieke cisterciënzer ziekenzaal zoals in Aduard het geval is, is er in de nabijheid nog voldoende te zien en te beleven. Overigens zal in de steunpuntruimte ook specifiek aandacht worden besteed aan de geschiedenis van de states en van de Alexanderkerk c.q. aan de verbondenheid van het klooster Claercamp met de lokale en regionale omgeving.

De beoogde expositieruimte in De Beyer verkeert op dit moment nog in een ruwe bouwstaat. Er is offerte aangevraagd voor bouwkundige inrichting, vloerbedekking, e.d. In overleg met de conservator van het Fries Museum, [REDACTED] J., is een eerste tentoonstellingsopzet en – begroting gemaakt. Op grond van de gegevens die wij van hem hebben ontvangen moet uitgegaan worden van een bedrag van € 60.000,- (excl. btw) voor de inrichting van de tentoonstelling (t.b.v. een maquette van Claercamp, vitrines met binnenwerk en belichting, beteksting en panelen, fotovergrotingen, een beamerprojectie, inrichting, vormgeving, organisatie, publiciteitsmateriaal en verzekering van bruikleen).

De overige activiteiten van de stichting zijn gericht op de versterking van de functie van het steunpunt. Er hebben gesprekken plaatsgevonden met Omrop Fryslân over de mogelijkheid om een **documentaire over Claercamp** te maken. Dit heeft geresulteerd in een concreet plan om zo'n documentaire samen te stellen waarin een levensecht beeld wordt opgeroepen van de opkomst en het verval van het klooster Klaarkamp en van de terp waarop het vier eeuwen lang stond. De kijker, waaronder ook de bezoekers van het steunpunt, moet kunnen voelen hoe het moet zijn geweest om daar in de Middeleeuwen te leven en welke invloed het Friese klooster op zijn omgeving heeft gehad. Tegelijkertijd wordt aandacht gegeven aan wat er nu van het klooster over is en hoe de vindplaats voor de toekomst bewaard blijft. Zo zal er onder meer een interview in worden verwerkt met [REDACTED] J. die een boerenbedrijf heeft gehad op één van de boerderijen tegenover Klaarkamp. Hij weet zich nog goed te herinneren dat de laatste terpresten werden afgevoerd en heeft veel weet van historisch interessante feiten. Voor de totstandkoming van de documentaire, zullen diverse deskundigen worden geraadpleegd zoals onder andere [REDACTED] J.

De Stichting wil vanuit het archeologisch steunpunt verschillende excursies over de oude 'kloosterpaden' organiseren. Met Staatsbosbeheer bestaan in dit verband al goede contacten. Het is onze ambitie om met onze vrijwilligers **arrangementen** te organiseren voor bezinningstoeristen c.q. fietsers en wandelaars met interesse voor cultuurhistorie. Er is voor hen veel te beleven! Ook ten noorden van Dokkum (o.a. in de richting van Schiermonnikoog) kan het aantal routes nog uitgebreid worden waardoor men geleid wordt langs kerken, terpen en verdwenen sites van kloosters en uithoven. Mogelijk kan de aantrekkelijkheid van het aanbod op termijn nog verder verhoogd worden door het gebruik van moderne media (bijvoorbeeld met GPS- toepassingen).

Er bestaan plannen om muziekuitvoeringen te organiseren zoals die bij de presentatie van de stichting in april 2009 ten gehore zijn gebracht door Schola Cantorum Mistura uit Menaldum: middeleeuwse, religieuze gezangen die de tijd van Claercamp weer doen herleven. Onderzocht wordt of ook in Rinsumageast zo'n **koor** kan worden opgericht. Voor zulke

uitvoeringen gecombineerd met lezingen over de kloostergeschiedenis, bestaat veel belangstelling.

De stichting heeft twee websites laten ontwerpen www.kloosterclaercamp.nl en www.forumcist.eu. Continuering van de sites is van groot belang om belangstellenden te informeren over ontwikkelingen en achtergronden en over het bestaande netwerk van cisterciënzer kloosters in Europa. Er wordt aan gewerkt om werkgroepen en projecten te faciliteren voor wie een gezamenlijk documentenarchief dat voor alle leden toegankelijk is, meerwaarde biedt. Met ontwerp, hosting, e.d. is een bedrag van € 2.000,- op jaarbasis gemoeid.

Over Claercamp zijn nog geen boeken verschenen. Een uitgave in het kader van de reeks van archeologische steunpunten is een onmisbaar element bij de realisatie van het steunpunt. Met de provinciaal archeoloog is afgesproken dat hij voor de realisatie van deze uitgave een centrale rol zal vervullen. Daarnaast willen wij zelf een 'wandelgids' laten verschijnen zodat men vanuit het steunpunt routes kan volgen langs interessante kloostersites (zie bijlage voor eerste opzet). Er is bij twee uitgevers offerte opgevraagd; onze voorkeur gaat uit naar de offerte van Penn omdat hier al rekening is gehouden met fotografie.   offreert zijn werk voor € 10.000,- excl. btw.

Tenslotte moet nog iets worden vermeld over het terrein van Claercamp zelf. In de contacten met Staatsbosbeheer, de provincie en de RACM is gebleken dat er veel bereidheid bestaat om mee te denken over het verhogen van de attentiewaarde van het terrein. Na afronding van het archeologisch onderzoek aan de hand van proefsleuven, kan worden bepaald of, en zo ja hoe, het terrein opnieuw kan worden ingevuld. Daar zal dan t.z.t. een plan voor moeten worden opgesteld in overleg met de diverse betrokkenen. Te denken valt bijvoorbeeld aan het oprichten van een kleine terp waarop de contouren van de kloosterkerk worden aangegeven. Voor de korte termijn zou er op het terrein zelf een meer markante/opvallende herkenning kunnen worden aangebracht, mogelijk met een tekstbord.

5. Financiering

De activiteiten van de nieuwe stichting zijn tot dusverre bekostigd uit een subsidie van € 250,- van de gemeente Dantumadiel, een bedrag van € 500,- van de vereniging van Dorpsbelangen Rinsumageest en een aantal bijdragen van de bestuursleden van de stichting zelf. Momenteel beschikt de stichting nog amper over eigen middelen (ca. € 200,-).

Voor de bekostiging van de voorgenomen activiteiten van de stichting voor de jaren 2010 en 2011, zullen andere financieringsbronnen moeten worden gevonden. De inkomsten uit sponsoring en donateurs zijn nog vrijwel nihil. Hier zal de komende tijd veel aandacht aan worden besteed.

Het College van B&W heeft op 30 maart jl. besloten de Stichting Klooster Claercamp een bedrag van € 15.500,- toe te kennen. Dit besluit dient nog door de raad te worden bekrachtigd hetgeen naar verwachting in mei/juni 2010 zal plaatsvinden. De provincie Fryslân heeft haar medewerking toegezegd om samen met het Fries Museum zorg te dragen voor de inrichting van een archeologisch steunpunt dat door onze stichting beheerd en deels medegefinancierd zal worden; bij Plattelânsprojecten is hiervoor subsidie aangevraagd.

In bijgaande projectbegroting hebben wij de verwachte inkomsten en uitgaven op een rij gezet. Uit de opstelling moge blijken dat wij bij volledige toekenning van alle aangevraagde

gelden nog een tekort begroot hebben van € 37.189,- Voor (een deel van) dit tekort zouden wij graag een beroep op uw fonds willen doen.

6. Planning

2010 en 2011 worden belangrijke jaren voor de nieuwe stichting. We hebben al de nodige publiciteit gegenereerd maar nu gaan we echt los!

Voor 2010 beogen wij in elk geval de realisatie van de tv- productie van Omrop Fryslân, nog een excursie naar Ihlow en twee excursies over het Claercamp- terrein i.s.m. Staatsbosbeheer. De websites zijn in 2010 geschikt gemaakt voor vastlegging en uitwisseling van kennis en projecten. In 2010 is de bouwkundige inrichting van het steunpunt afgerond zodat de tentoonstelling begin 2011 kan worden ingericht en geopend voor publiek.

Voor 2011 streven wij verder naar publicatie van het boek van [REDACTED] J. Wederom zullen excursies worden georganiseerd en zullen ook lezingen worden gegeven.

Verder zullen wij in deze periode inspelen op ontwikkelingen rond het kloosterterrein zelf zodra daar archeologisch onderzoek gaat plaatsvinden. Graag denken wij mee met de diverse instanties en overheden als het gaat om de (her-)inrichting van het terrein.

Bijlagen:

1. Opzet voor boek (auteur: [REDACTED] J)*
2. Opzet voor uitgave in de reeks van provinciale steunpunten*
3. Opzet Omrop Fryslan*
4. Tentoonstellingsopzet Fries Museum (conservator [REDACTED] J)*
5. Kerngegevens en projectbegroting

Bijlage 1

Opzet voor boek (auteur:)

Van het klooster zelf rest niets meer. Veel van het landschap onderging in de loop der tijden een metamorfose. De monniken zelf gaven er ooit een impuls aan: turfgraven en veenontginning in de wouden, landbouw ontwikkeling op vruchtbare zeeklei. 'Ik moge verteren als ik maar nuttig ben'. Wat hetzelfde bleef was en is de ervaring van noord Friesland als een clarus campus: een 'helder veld'. Het is de ervaring van overgang van besloten naar open landschap, de aanblik van kwelders en buitendijkse slikken, de wind en de wolkenluchten op de grens van land en waddenzee. Een oord van inspiratie en re-creatie in het spoor van Claercamp.

1. Aanleiding

Ooit was Claercamp bij Rinsumageest, gevestigd in de Friese wildernis niet ver van Bonifatius' bedevaartsoord te Dokkum, het grootste moederklooster van noord Nederland en onderdeel van een Europees netwerk van Cisterciënzer vestigingen. De Stichting Klooster Claercamp stelt zich ten doel de herinnering aan het middeleeuwse klooster en haar betekenis voor de regio weer tot leven te brengen. Als eerste stap om de kennis en bewustwording rond Claercamp een impuls te geven staan een aantal producten op stapel:

1. *Historische studie*

Een verantwoorde historisch/ archeologische uitgave over klooster Claercamp en haar regionaal bezit. Dit als start/ onderdeel van een serie standaardpublicatie over kloosters in Friesland, uitgegeven door de provincie i.s.m. de Fryske Akademy en het Fries Museum

2. *Historische expositie*

Inrichting van een permanente expositie over Claercamp in een eigen museale ruimte van het dorps huis te Rinsumageest .

3. *Een TV-documentaire / DVD*

Een filmdocumentaire van Omrop Fryslan over Claercamp en haar betekenis voor de regio, uitgezonden via de landelijke omroep

4. *Een publiëksuitgave*

Een uitgave voor toeristen en algemeen publiek over Claercamp en haar betekenis voor de regio, voorzien van toeristische routes en bezienswaardigheden over het erfgoed van Claercamp in NO Friesland (wouden, terpengebied t/m/ Schiermonnikoog).

Doel van dit projectvoorstel is met name een toelichting van de publiëksuitgave, uitgaande van een synergetische aanpak van de verschillende producten.

2. Synergie: Claercamp en de regio

Historisch bronnenmateriaal over Claercamp, daterend uit de 12e eeuw is beperkt door de vernietiging na de protestantse Reformatie. Er moet veel met verbeeldingskracht worden gereconstrueerd. Van het klooster rest niets meer dan het open veld vlakbij Rinsumageest met niet archeologische herinneringen in de bodem. Een plek met een herinneringssteen waar het monumentale complex ooit op een – nu afgegraven- terp heeft gestaan. Gebouwen verbonden met Claercamp staan op drie voormalige uithoven van het klooster: Sijbrandahuis

(kloosterkapel), Janum (kerkmuseum) en Veenwouden (de Schierstins). Rudimenten van de dochter abdij Sion zijn bij een boerderij te Niawier met een geoefend oog nog te zien. Romaanse dorpskerken in NO Friesland vanaf de 11^e en 12^e eeuw, evenals middeleeuwse kerkgebouwen in het hart van Dokkum, zijn andere fysieke herinneringen aan de middeleeuwse tijd van Claercamp, hoewel niet altijd rechtstreeks verbonden met het klooster. Op Schiermonnikoog verwijst alleen de naam rechtstreeks naar de vroegere uithof van Claercamp op het waddeneiland. Een reconstructie en beleving van de betekenis van Claercamp anno de 21^e eeuw kan niet zonder de relatie met het erfgoed in de regio in beeld te brengen. Dit eventueel ook in combinatie met verwante kloostermemories in Friesland, elders in Nederland (Aduard bv.) en van Cisterciënser verwanten in het buitenland. Het laatste is door de Stichting al begin mee gemaakt. Plaatsing van de stichting van Claercamp in het middeleeuwse internationale kader, in navolging van de bedevaartstraditie van de Europeaan Bonifatius, sterkt ook de communicatie met internationaal bezoekerspubliek.

Presentatie van Claercamp in relatie tot haar betekenis voor de regio is een basis voor inhoudelijke synergie. Elk van de producten draagt daar aan bij. Conceptuele synergie nastreven bij de invulling van de producten is ook om praktische redenen aan te bevelen:

(a) *Bundeling van kennis en investering:*

Voor elk product optimaal gebruik maken van de gezamenlijke kennis over het klooster en haar erfgoed in de regio. Voorkomen dat er storende overlap of inconsistente informatie ontstaat. Gebruik maken van bv. een gemeenschappelijk beeldbestand aan foto's/ illustratie. Bij uitwerken van de verschillende presentaties, diversiteit bewaken / storende herhaling of uniformiteit voorkomen.

(b) *Afstemming en optimaal publieksbereik:*

Zorgdragen voor producten die elkaar inhoudelijk aanvullen (dakpanformule). D.w.z.: aansluitend bij de eigen aard van het medium (beleving via film en expositie stelt andere eisen aan de inhoud dan een boek) en differentiërend naar doelgroepen (historisch geïnteresseerden c.q. toeristische bezoekers; nationaal c.q. internationaal).

Producten die op een breder publiek mikken, wekken ook de aandacht voor producten met meer verdieping. Men kan naar elkaar verwijzen.

NB.: het medium internet/ website laten we hier even buiten beschouwing, maar verdient als onderdeel van het totale pakket aan promotie en informatie-dragers grote aandacht. Selectie van tekst en beeldmateriaal van verschillende producten levert veel bruikbare content op voor een website verwijsinformatie. Ook hier conceptuele synergie in de presentatie bewaken: Claercamp en betekenis voor de regio.

3. Optie: Claercamp en bezinningstoerisme

Claercamp in NO Friesland ligt in het overgangsgebied van zuidelijke zandgronden naar het waddengebied. Het is een cultuurlandschappelijk waardevolle omgeving met veel authentieke kenmerken en cultuurhistorische/ religieus historische reminiscenties. (zie oa. de Belvédère studies van de overheid over waardevolle cultuurlandschappen in Nederland). Hedendaags bezoekers ervaren het als een oord met rust en ruimte. De actuele ervaring van het 'helder veld'. Beide aspecten bieden perspectieven voor bezinningstoerisme, mits er opvallende prikkels zijn om de vaak wat verscholen authenticiteit van het landschap nadrukkelijker te beleven. Het thema Claercamp kan hier aan bijdragen. De oorspronkelijk grondbezit en de centrumfunctie van het klooster bij Rinsumageest (handelswegen bv.) bestreek een groot deel van de regio en vormde samen met Dokkum een bruggehoofd tussen zuid en noord. Aan de hand van het kloosterthema is een authentiek verband te leggen tussen verschillende landschappen en bezienswaardige locaties die teruggaan tot de tijd van Claercamp. Een verband dat veelzeggend is over de oorsprong en de genen van dit landschap. Het op deze

manier zichtbaar maken van de kloosterhistorie van Claercamp vraagt ondersteuning door herkenbare trekroutes door het landschap en selectie van te bezoeken monastiek getinte religieus-historische locaties (oa via Kloosterpad 1453, de Schierstins), in het terpengebied op de klei (Sybrandahuis, Janum, Sion/Niawier) langs middeleeuwse Romaanse kerken daterend uit de tijd van Claercamp, onderweg naar de waddenzee en Schiermonnikoog. Dit met verwijzingen naar de relatie met andere kloostermemories in Friesland, elders in Nederland (Aduard bv.) en internationaal (Ihlow, Cisterciënser orde in Clairveaux, Braunschweig, andere locaties).

Nieuwe Claercamp kloosteroute

Een zuidelijke historische kloosteroute bestaat al: het Kloosterpad 1453 tussen Dokkum, Burgum en Drachten met verschillende bezienswaardige locaties onderweg. De route is herontdekt en gepubliceerd door landschapsarchitect Peter Karstkarel. Het boekje Kloosterpad 1453 wordt binnenkort geactualiseerd opnieuw uitgegeven door de Friese met ondersteuning van de Stichting Ynspirerend NO Fryslân in het kader van bezinningstoerisme. Claercamp is al opgenomen als onderdeel van het Kloosterpad 1453. De route is door Karstkarel nu van zuid (Drachten/ Smalle Ee en klooster Karmel) naar noord geprogrammeerd (Rinsumageest/Claercamp en Dokkum/stadscentrum/Bonifatiuskapel als eindpunt).

Voor het project Claercamp zou een noordelijke vervolgroute, zoals boven aangeduid, ontwikkeld kunnen worden van Rinsumageest tot aan Schiermonnikoog. Ontwikkeling van deze route, eventueel meerdere varianten, moet zich waar mogelijk baseren op historische bronnen over Claercamp, maar kan daarnaast gebruikmaken van de Romaanse dorpskerken als monastieke ‘uithoven-nieuwe stijl’. Mogelijk kan daar ook specifieke lokale informatie over het erfgoed van Claercamp worden getoond. Het ontwikkelen van een noordelijk ‘Claercamp Kloosterpad’ kan onderdeel zijn van een regio stimuleringsproject voor bezinningstoerisme. Ontwikkeling van een dergelijk route verankerd Claercamp extra in de bestaande toeristische infrastructuur en ondersteunt de bekendheid en promotie van overige Claercamp producten.

Gewenste synergie in de productievoorbereiding: *in de research van de historische studie en bij de invulling van de expositie, filmdocumentaire en publiksuitgave zou waar mogelijk hier al rekening mee gehouden moeten worden. Zoals ook in de producten de link naar het Kloosterpad 1453 niet onvermeld moet blijven.*

Toekomstideaal

Het zou mooi zijn als er via het Claercampproject een populaire trekroute ontstaat vanuit Drachten/ klooster Karmel, via Claercamp/Rinsumageest en Dokkum/Bonifatiuskapel naar Schiermonnikoog. Een overgang van zuidelijk naar het noordelijk gebied, letterlijk in het voetspoor van Bonifatius (gestopt in Dokkum...) en later Claercamper monniken doortrekkend naar de eilanden voor de kust. Onderweg zijn ‘monastiek getinte’ pleisterplaatsen te bezoeken. De overtocht naar Schiermonnikoog zou op authentieke wijze kunnen met een historisch zeilend visserschip (Wierumer Aek bv.). Op het eiland zelf zal naar een authentieke pleisterplaats gezocht moeten worden. In de buurt van het beeld van de Schiere Monnik. Bv. Hotel van der Werff. Mogelijk dat op het eiland nog iets extra's verteld/geëxposeerd kan worden over de betekenis van de Claercamper uithof op dit eiland.

4. Opzet publieksuitgave

Titel:

Helder veld

In het spoor van klooster Claercamp

4.1. Doel/ functie

- Historie Claercamp als kennismaking met het klooster en gids voor regionale verkenning. Verwijzing naar bronnen (boeken, exposities, bezienswaardige monumenten) en landschappelijke routes.
- Presenteren als zoektocht naar een verborgen mysterie, waar iets van te zien is maar ook veel aan verbeeldingskracht wordt overgelaten. (zie bv. recente romanfantasie over Claercamp....).
- Bij inhoudelijke informatie ook verbanden leggen met hedendaagse actualiteit van de Benedictijner kloosterregel en kloosters in Friesland..

4.2. Doelgroep

Breed publiek. Toeristen. Populair-wetenschappelijk.

NB. De publieksuitgave verschijnt naast een historisch/archeologisch gefundeerd standaardwerk over Claercamp in de provinciale serie over de Friese kloostergeschiedenis. Een opeenvolgende verschijning is mogelijk, zodat de publieksuitgave gebruik kan maken van research en kan verwijzen naar een 'bron' studie met meer verdieping.

4.3. Vorm

Een tussenvorm van boek en informatieve brochure. Omvang tussen 75 /80 pagina's. Inhoud in drie deelthema's gespreid. Tekst en fotografie 50/50 % of 60/40 % .

Bij ieder deel verband tussen historie en actuele beleving bewaken.

Als insteek bijlage een afzonderlijke toeristische kaart NO Fryslân maken die een combinatie is van een huidige toeristische kaart NO Friesland en de eind middeleeuwse kaart van NO Friesland met alle Claercamp bezit ingetekend plus de dorpen, stad Dokkum en Schiermonnikoog en Kloosterpad 1453 tot Drachten.
Eventueel: kaart los bruikbaar maken als wegwijzer voor fiets- en wandelgebruik.

4.4. Inhoud

Korte introductie

Tragiek van verdwenen Cisterciënser klooster, ooit het grootste klooster van heel Noord Nederland, moederklooster van nationale en internationale vestigingen. Gebouwd volgens Cisterciënser traditie in de wildernis bij een stedelijk centrum. Zeehaven Dokkum ontstaan als bedevaartsoord ruim vijfhonderd jaar voor Claercamp na de moord op Bonifatius: beroemde Europeaan en kerkhervormer uit Fulda en Crediton.

Met Cisterciënser orde opnieuw impuls uit internationaal verband voor de regio (NB: deze stelling checken met historische research !). Sporen van het verdwenen klooster en het werk van monniken zijn terug te vinden in Rinsumageest en de regio.

1. Klooster Claercamp

- oprichting, omvang kloostercomplex, overzicht grondbezit regio
- betekenis voor regionale economie, landschapsinrichting, monumenten
- internationale betekenis: Cisterciënser orde, relatie Brunswijk, Aduard, Ihlow

Beleving nu: historisch boek en expositie Claercamp in Rinsumageest, het grondgebied bij Rinsumageest (satellietopname Google earth), foto's veld en herinneringssteen.

2. Monnikenleven

- Bernard van Clairvaux/Claercamp naam, Cisterciënser kloosters in Friesland/ noord Europa
- Verbeelding Claercamp binnen: leven van Cisterciënser monnik: spiritualiteit, studie, werken op het land. Verhalen / anecdotes over Claercamper monniken. r
- Verbeelding Claercamp buiten: Rol van lekenbroeders in kloosters en buitenhoven. Praktijk en spiritualiteit hand in hand. Ora et labora (Bid en werk).

Beleving nu:

Benedictijner spiritualiteit in dagelijks werk en management (Wil Derkse), Karmeliet Titus Brandsma/ Bonifatiusbedevaarten Dokkum/ klooster Karmel Drachten; oosters-orthodoxe monniken Hemelum, boeddhistische stupa in Hantum bij Dokkum (beeldje van Bonifatius tussen 1000 Boeddha beeldjes).

3. Uithoven op het land

- Overzicht van de historische uithoven van Claercamp
- Functie van de uithoven/ relatie met regio ontwikkeling
- voorbeelden landschapsinrichting a.g.v. werk van Claercamp
- Kloosterpad 1453 : handelsweg en contactroute met Smalle Ee in Drachten, Burgum en Dokkum/ Claercamp

Beleving nu:

de drie historische uithoven + Schiermonnikoog, enkele romaanse dorpskerken, Verwijzing naar kaart met trekroutes door de Wouden (Kloosterpad 1453) en een nieuwe kloosteroute(s) over de klei : Rinsumageest/Sybrandahuis, Janum, richting Schiermonnikoog via Romaanse dorpskerken (Aalzum/Wetsens, Sion/Niawier, Hantumhuizen, Paesens-Moddergat).

Bijlage : Toeristische routekaart 'In het spoor van Claercamp''

Een actuele + historische toeristische routekaart NO Friesland incl. waddeneiland Schiermonnikoog. Tevens digitale variant op de website van Stichting Klooster Claercamp. Een historische regiokaart met ingetekend grondbezit, uithoven, dorpen, stad Dokkum, water van de Oude Paesens en Dokkumer Grootdiep/ Lauwers naar de Lauwerszee. Historische kaart Claercamp integreren in hedendaagse kaart of met transparant papier combineren op hedendaagse toeristische routekaart. Toeristische kloosterroutes profileren, liefst zuidelijk en noordelijk. Apart aandacht aan internationale verbanden: Claercamp, Aduard, Ihlow, Rittagshausen/ Brannschweig. Bonifatius stedenband Crediton, Fulda, Dokkum. Onderscheid tussen wandel/ fietsroutes en autoroutes. .

Bijlage 2

Opzet Omrop Fryslân

Plan foar dokumintêre oer it **Kleaster Claercamp** by Rinsumageast (maaie 2009)

Oanlieding

It terrein fan it Sistersjinsker kleaster Claercamp by Rinsumageast waard begjin 2009 troch minister Plasterk oanmurken as *argeologysk monumint*. Twaentweintich oare fynplakken yn Nederlân krigen dy status ek, dy't ynhâldt dat sa 'n plak wetlik beskerme is. It histoaryske plak wurdt net ferrinnewearre, de skiednis bliuwt bewarre. Mar ek oan de boppegrûn fan sa'n fynplak is ôf te lêzen wat der troch de tiid hinne bard is. De dokumintêre dy 't Omrop Fryslân foar eagen stiet, giet oer de betsjutting dy't dat kleaster Claercamp foar it noardeasten fan Fryslân hân hat.

Underwerp

It kleaster Claercamp waard offisjeel stichte yn 1165. De Sistersjinsers kamen fan oarsprong út Frankryk wei. Yn Boergonje stichte Bernardus fan Clerveaux dy oarder omdat hy him fersette tsjin de rykdom yn de tsjerken, wylst tagelyk in soad minsken yn grutte earmoede libben. De memmetsjerke fan de Sistersjinsers stie yn Citeaux. Noch by syn libben slagge it Bernardus om 300 kleasters yn Europa op te rjochtsjen.

Kleaster Claercamp wie it earste kleaster fan dizze oarder yn Fryslân. It besloech in oerflakte fan 250 by 250 meter. Der wennen tsientallen mûntsen en hûnderten likebruorren. Claercamp wie net allinnich in geastlik mar ek in materieel ympearium. De kleasterlingen moatte relatyf ryk west hawwe. It besit bestie út mear as 4000 ha grûn ferspraat oer noardlik Eastergoa, fan Ljouwert oant Skiermûntseach ta. It lân waard oanmakke en it wetter waard behearske. De reformaasje makke yn 1580 in ein oan it bestean fan Claercamp. De Steaten fan Fryslân ferbeanen it roomske leauwe en namen alle besit yn.

De *âlde Friezen*, dêr't it kleaster mei boud wie, waarden ferkocht en dy hawwe faak in plak fûn yn pleatsen en tsjerken yn de omkriten. De terp fan it kleaster waard yn de njoggentjinde ieu ôfgroeven en de fruchtbere grûn ferfierd nei de Wâlden. Op it fynplak fan Claercamp hawwe fan 1938 oant 1941 opgravings plakfûn ûnder lieding fan de bekende argeolooch [REDACTED]. Der kamen kralen, kammen, potsjes, diggels fan ierdewurk, minslke resten én in skat mei gouden en sulveren munten foar it ljocht. [REDACTED] lei it eigentlike grûnplan bleat mei de dûbele grêft der om hinne. De fynsten wurde bewarre yn it Fries Museum yn Ljouwert en yn it Admiraliteitshûs yn Dokkum.

Hjoed de dei is Steatsboskbehear de eigner fan de grûn. Yn 2008 is de stichting *Klooster Claercamp* oprjochte mei as doel om bekendheid te jaan oan de histoarje fan it kleaster, dat net allinnich grutte betsjutting hân hat foar de streek mar ek foar de gebieten fier dêr bûten.

Research

- Omrop Fryslân fiert petearen mei ferskate minsken dy't it nedige witte oer dit ûnderwerp:
- [redacted] fan de stichting klooster Claercamp kinne de grutte linen fan ferline en takomst fan it kleaster oanjaan.
- [redacted], no oer de 80, hat buorke op ien fan de pleatsen foar Claercamp oer. Hy kin him noch goed yn 't sin bringe dat de lêste terpresten fuortbrocht waarden en hy hat weet tal fan histoarysk ynteressante feiten.
- [redacted] fan De Jouwer hat yn syn stienne-argyf materiaal fan ferskate monuminten sammele, ûnder oaren ek fan Claercamp.
- [redacted] fan de Fryske Akademy dosearret Midsieuske skiednis en hat oer Claercamp publisearre.
- Yn it Fries Museum en it Admiraliteitshûs yn Dokkum wurde de fynsten besjoen, dy't yn it programma in rol spylje kinne.
- Yn Ihlow yn East-Fryslân (Dútslân) hat in fergelykber Sistersjinser kleaster stien. Om de skiednis fan dat kleaster libben te hâlden, wurdt dêr ynkoarten in 36 meter heech tinkteken oprjochte mei in ûndergrûns museum.
- Omrop Fryslân giet op 'e siik nei fergelykbere Sistersjinser kleasters dy't noch yn bedriuw binne.

Ut de petearen en it literatuer- en lokaasjeûndersyk sille ek wer nije kontakten ûntstean, dy't it byld noch ferbreedzje en ferdjipje.

Filmplân

De dokumintêre wol in libben byld jaan fan de opkomst en de delgong fan kleaster Claercamp en de hûshege terp dêr 't it rom fjouwer iuwen op stien hat. De sjogger moat mei fiele kinne hoe't it wie om dêr yn de Midsieuwen te libjen en hokker ynfloed oft it kleaster hie op de omjouwing.

Tagelyk wurdt omtinken jûn oan wat der hjoed de dei fan it kleaster oer is en hoe't it fynplak foar de takomst bewarre bliuwt. De stichting *Klooster Claercamp* wol de stoflike resten fan Claercamp ûnderbringe yn in permaninte tentoanstelling yn de Skierstins fan Feanwâlden.

Planning

It programma wurdt yn it seizoen 2009/2010 makke en útstjoerd. Omrop Fryslân bringt it yn syn stjoertiid op de sneintemiddei op Nederlân 2.

[redacted], dokumintêremakster
[redacted]@omropfryslan.nl
058 – 2 99 77 [redacted]

[redacted]
[redacted]@omropfryslan.nl
058 – 2 99 77 [redacted]

[redacted]
[redacted]@omropfryslan.nl
058 – 2 99 77 [redacted]
Omrop Fryslân
Postbus 7600
8903 JP LJOUWERT
058 – 2 99 77 99

Bijlage 3

Tentoonstellingsopzet (door conservator Evert Kramer, Fries Museum)

De Stichting Klooster Claercamp is voornemens om binnen afzienbare tijd een vaste presentatie in de vorm van een nieuw archeologisch steunpunt te realiseren in het mfc te Rinsumageast. Onderwerp van het getoonde zal gaan over het klooster Claercamp, de Cisterciënzer Orde en de kloostertijd in Friesland.

Klooster Claercamp (40%)

Het klooster werd gesticht rond het jaar 1165 vanuit het Cisterciënzerklooster Riddagshausen in Duitsland en is daarmee de oudste vestiging van de Cisterciënzers in Nederland. Het klooster stichtte een aantal bekende dochterkloosters in Bolsward, Aduard en Gerkesklooster. In het klooster leefden tientallen monniken en honderden lekebroeders. De monniken waren te herkennen aan de witte kappen met zwarte pijen; de lekebroeders hadden grijze gewaden.

Het klooster besloeg op het hoogtepunt een gebied van ongeveer 250 bij 250 meter, omgeven door een gracht. Naast het hoofdgebouw waren er bijgebouwen die onder andere dienden als brouwerij, kuiperij, wasplaats en duiventil.

Het klooster hield zich bezig met landbouw en landaanwinning. In 1580 bezat het 7.000 hectare grond waaronder Schiermonnikoog genoemd naar de *schiere* (grijze) pijen van de lekebroeders. In dat jaar werd het klooster, samen met vele andere katholieke kloosters en kerken in Friesland, opgeheven in verband met de Reformatie. De gebouwen werden afgebroken, de stenen en de grond werden verkocht en de bezittingen van het klooster gingen naar de Staten van Friesland. Van 1858 tot 1941 is de terp van het klooster, destijds vier en een halve meter hoog, afgegraven. Tussen 1939 en 1941 heeft archeoloog [REDACTED] een noodonderzoek kunnen uitvoeren waarbij de plattegrond van het klooster werd aangetroffen en er tientallen mobilia zijn verzameld.

Cisterciënzers in Friesland (35%)

De orde werd in 1098 door Robertus van Molesme in de abdij van Cîteaux gesticht. De abdij van Clairveaux was een dochterklooster van Cîteaux en vanuit deze abdij werden vele nieuwe kloosters gesticht, waaronder het klooster Claercamp. Vanuit Claercamp zijn ongeveer 20 dochterkloosters gesticht. De kloosters van de Cisterciënzers worden ook wel landbouwkloosters genoemd, omdat de monniken zich veel met landbewerking en inpoldering van het land bezig hielden. In de eerste eeuw van kloosterstichtingen bevonden alle Nederlandse Cisterciënzerkloosters zich in Friesland, waarschijnlijk omdat de lokale elite graag kloosters stichtte en dan het liefst degenen die een zo zuiver mogelijke reputatie hadden. De Cisterciënzerkloosters bevonden zich vaak in het nog vrij ruige Oostergo waar de kloosterlingen het land in cultuur konden brengen.

Kloostertijd in Friesland (25%)

De kloosterstichtingen in Friesland beginnen vrij laat maar het aantal kloosterstichtingen neemt binnen korte tijd snel toe, van één klooster in 1150 tot 25 stichtingen in 1250. Deze kloosters uit de 'eerste fase' zijn vooral grote plattelandskloosters. In de tweede fase (15e eeuw) werden vooral veel stedelijke vrouwenhuizen gesticht. Uiteindelijk waren er rond 1500

50 kloosters in Friesland. De Benedictijnse- en de gewone Kanunnikenkloosters werden vooral gevestigd in de Zuidwesthoek en Westergo terwijl de Premonstratenzers en Cisterciënzers zich vooral in Oostergo vestigden. Door de Friese Vrijheid waren er geen grenzen aan het bedrag dat aan kloosters gedoneerd kon worden. Daardoor konden ze groter worden dan elders mogelijk was.

De expositie is begroot op € 60.000,- (vitrines, video, maquette, inrichting, vormgeving, e.d.).

Bijlage 4

Kerngegevens en projectbegroting

Naam project	Klooster Claercamp
Locatie waar het project wordt uitgevoerd:	Rinsumageast, e.o.
Gemeente:	Dantumadiel
Doelstelling van het project. *)	Voor een breed publiek bekendheid geven aan de Friese kloostergeschiedenis en het stimuleren van het bezinningstoerisme in Fryslân. Het voormalig klooster Claercamp vormt hierbij een centraal punt in het netwerk van (voormalige) Friese en Noordepese kloosters.
Doelgroep van het project.	Regionale bevolking, toeristen en recreanten, jeugd (educatief karakter)
Wat levert het project concreet en meetbaar op?	- Een expositieruimte/archeologisch steunpunt over Friese kloosters, in het bijzonder Claercamp - een boekwerk in de reeks van archeologische steunpunten in Fryslân - een handzaam boekwerkje bedoeld voor wandelaars/fietsers die de diverse voormalige kloostersites willen bezoeken - flyers die uitgedeeld kunnen worden bij VVV's en toeristische centra - een interactieve website waarmee 'Claercamp' wordt geprofileerd en die benut zal worden voor kennisoverdracht, -uitwisseling en verzameling - instelling van werkgroepen van belangstellenden die de geschiedenis en de archeologie verder willen bestuderen - diverse wandeltochten en excursies o.l.v. deskundige rondleiders - muziekuitvoeringen - een documentaire die op de regionale en de nationale televisie zal worden vertoond en die tevens als voorlichtingsmateriaal in o.a. de expositieruimte kan worden gebruikt - vastlegging van 'oral history' (interviews met ouderen die zich de situatie van het gebied van vóór 1939 nog kunnen herinneren en die o.m. een beschrijving kunnen geven van waar zich nog interessant materiaal onder de bodem bevindt)
Betrokken samenwerkingspartners	Gemeente Dantumadiel, Provincie Fryslân, Staatsbosbeheer, Fries Museum, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Start project Afronding	Zomer 2010 Najaar 2011

Begroting

Projectkosten	
- Materialen Inrichting expositieruimte (expositiedeel)	€ 60.000
- Materialen inrichting expositieruimte (vloerbedekking, tafel met stoelen, computer met internetaansluiting, beveiliging/hang- en sluitwerk, verf)	€ 9.000
- Bouwkundige inrichting expositieruimte	€ 18.000
- TV-productie Omrop Fryslân	€ 65.900
- Kwaliteitsslag websites	€ 3.000
- Publieksuitgave 'Helder veld' - uitgeverskosten	€ 15.000
- Publieksuitgave 'Helder veld' - auteurskosten	€ 10.000
- BTW	€ 34.371
- Zelfwerkzaamheid:	
20 uren x € 20 (projectbegeleiding TV-productie)	€ 400
100 uren x € 20 (schilderwerk en inrichten expositieruimte)	€ 2.000
100 uren x € 20 (organiseren en uitvoeren excursies)	€ 2.000
Totale kosten	€219.671

Inkomsten	
Bijdrage private partijen	
- Beschikbare eigen middelen	€ 200
- Zelfwerkzaamheid	€ 4.400
- Bijdrage Omrop Fryslân	€ 50.959
- Overige fondsen (nog aan te vragen)	€ 37.189,-
Bijdrage overheden	
- Gemeente Dantumadiel	€ 15.500 *
- Provincie Fryslân (Plattelânsprojecten)	€108.148**
Opbrengsten uit het project	
- Inkomsten uit verkoop boeken	€ 3.375
Nb. Inkomsten uit entree expositieruimte (tarief moet nog worden vastgesteld) dient deels ter vergoeding van nutsvoorzieningen t.b.v. mfc De Beyer, deels om de expositie kwalitatief op peil te houden (wisselende thema's) en de stichting ook op langere duur een bestaansvoorwaarde te bieden. Voorlopig gaan wij uit van 3.000 bezoekers p.j. x € 3,- = € 9.000,-	
	€ 0,-
Totale inkomsten	€ 219.671

* Akkoord College. Raadsbesluit wordt in juni '10 verwacht

**Subsidie-aanvraag is ingediend i.o.m. Plattelânsprojecten. Besluit valt binnen 16 weken na 12/5/10

Toelichting grondslagen

In dit document kunt u secties vinden die onleesbaar zijn gemaakt. Deze informatie is achterwege gelaten op basis van de Wet open overheid (Woo). De letter die hierbij is vermeld correspondeert met de bijbehorende grondslag in onderstaand overzicht.

J Art. 5.1 lid 2 sub e

Het belang van de openbaarmaking van deze informatie weegt niet op tegen het belang van de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen